
Statistieken

Statistieksprokkels Arbeidsmarkten binnen Europa, een panoramisch overzicht

Recent verscheen 'Employment in Europe, 2001' met uitgebreid cijfermateriaal over de arbeidsmarktsituatie in de verschillende lidstaten van de Europese Unie. Een aantal karakteristieke kenmerken en knelpunten van deze arbeidsmarkten zijn bekend via de diverse Europese richtsnoeren die in het kader van het proces van Luxemburg en de tops van Lissabon en Stockholm zijn opgesteld en gecommuniceerd. Deze aspecten brengen we in deze bijdrage slechts beperkt aan bod wegens voldoende gekend. We gaan in op twee andere, tot nu toe minder belichte kenmerken van de Europese arbeidsmarkten: is Europa op weg naar een 'knowledge-based economy' en hoe ver staat het met de kwaliteit van de arbeid?

Belangrijke pijnpunten ondanks goede prestaties

De werkgelegenheid binnen Europa nam in 2000 toe met 1,8%, goed voor meer dan 3 miljoen jobs extra. De activiteitsgraad steeg van 67,3% in 1996 naar 68,9% in 2000, de werkzaamheidsgraad nam toe met 3 procentpunten. De toenemende participatie van vrouwen is daarin een belangrijke verklarende factor (zie tabel 1).

Pijnpunten blijven de 'gendergap', de 'leeftijdsgap' en de 'educationgap' inzake participatie aan de ar-

beidsmarkt, alsook de jeugdwerkloosheid. Ongeveer 3,5 miljoen jongeren tussen 15 en 24 jaar zijn werkloos. Ondanks een sterke daling in vergelijking met 1995 blijft de jeugdwerkloosheid één van de belangrijkste uitdagingen voor de EU. De verschillen tussen de landen zijn zeer groot, zoals wordt aangetoond in figuur 1. Italië, Spanje, Groot-Brittannië en Finland scoren boven het EU-gemiddelde (7,8%) en boven de 10%.

Europa, een 'knowledge-based economy'?

Uitgroeien tot de meest dynamische, kennisintensieve economie, het is één van de strategische doelstellingen die de Top van Lissabon vooropstelde voor Europa.

De netto-banengroei in Europa bedroeg in de periode 1995-2000 bijna 10 miljoen jobs. De 'hi-tech' sectoren en de sectoren die voornamelijk hooggeschoolden tewerkstellen ('high-education sectors' en 'knowledge-intensive sectors') waren belangrijke motoren in deze banengroei. De hi-tech sectoren!

stelden in het jaar 2000 in Europa 11,7% van de beroepsbevolking (17 miljoen mensen) aan het werk, ze creëerden in dat jaar 570 000 jobs, de gemiddelde jaarlijkse banengroei bedroeg 2,6% in de periode 1995-2000. Vooral mannen maken er de dienst uit,

de gender gap varieert van 25% in Portugal tot meer dan 50% in Griekenland, België, Groot-Brittannië en Nederland. (zie figuur 2)

Tabel 1.

Activiteitsgraad, werkzaamheidsgraad, werkloosheidsgraad (Europa; 1996-2000).

	EUR 15	
	1996	2000
Activiteitsgraad	67,3	68,9
Mannen	77,4	78,1
Vrouwen	57,2	59,8
Werkzaamheidsgraad	59,9	63,1
Mannen	69,7	72,4
Vrouwen	50,0	53,8
ILO-werkloosheidsgraad	11,0	8,4
Mannen	9,9	7,3
Vrouwen	12,5	9,9

De high-education sectoren,² waren goed voor de werkgelegenheid van een kwart van de Europese beroepsbevolking, gaande van 38% in Zweden tot 15,7% in Portugal. 32 miljoen Europeanen waren tewerkgesteld in de knowledge intensive sectoren,³ die tesamen goed waren voor een groei met 1,3 miljoen jobs tussen 1999 en 2000.

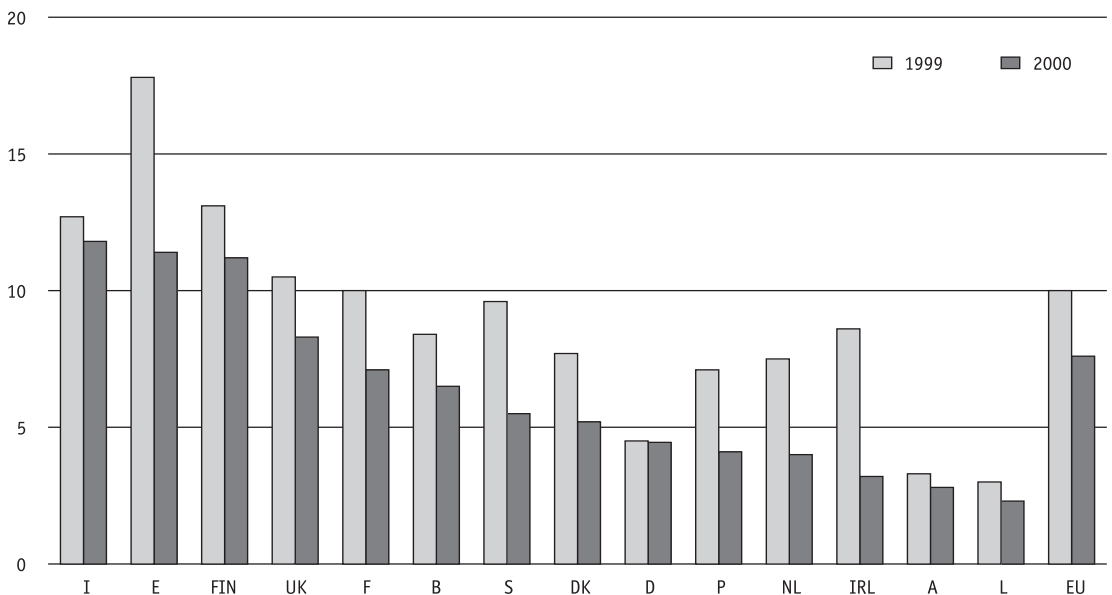
De banengroei in de periode 1995-2000 situeerde zich voor 60% binnen de hooggeschoolde beroepen en functies (bv. 'technicians', 'professionals', 'managers'), 30% van de groei situeerde zich in de laag- en middengeschoolde functies (bv. dienstverlenende functies, machine-operatoren, geschoolde handarbeiders) en 10% binnen de laaggeschoolde handarbeidsfuncties (bv. 'elementaire beroepen'). (zie figuur 3)

De Europese beroepsbevolking treedt steeds beter geschoold de arbeidsmarkteisen tegemoet: in 1995 bedroeg het aandeel laaggeschoolden binnen de

Bron: Eurostat, Employment in Europe, 2001.

Figuur 1.

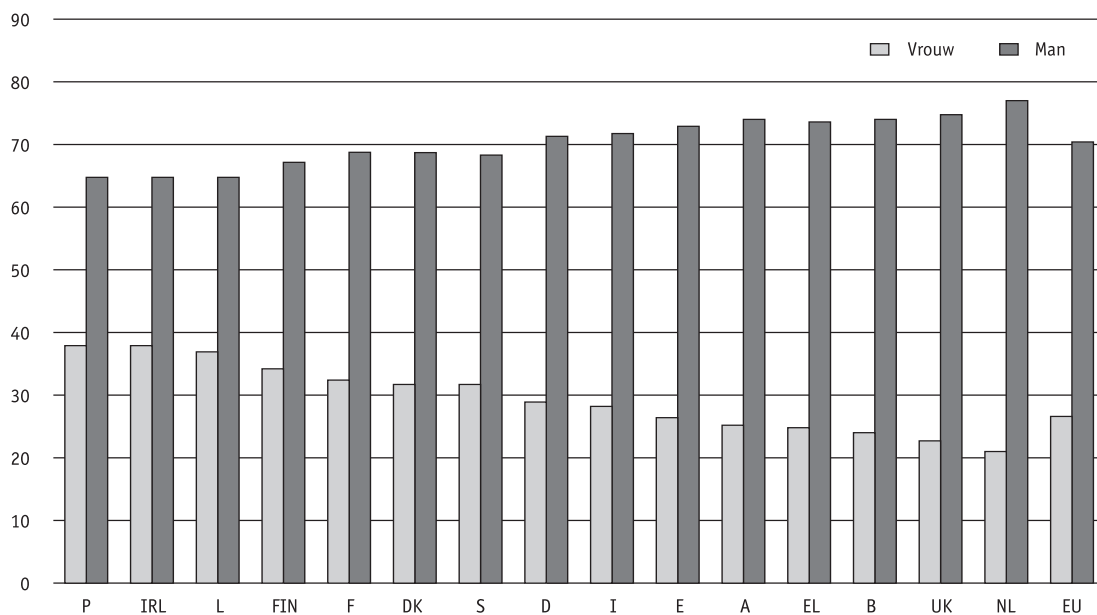
Evolutie jeugdwerkloosheid in Europa; % bevolking 15-24 jaar (Europese Unie; 1999-2000).

Bron: Eurostat, Harmonised series on unemployment, Employment in Europe, 2001.

Figuur 2.

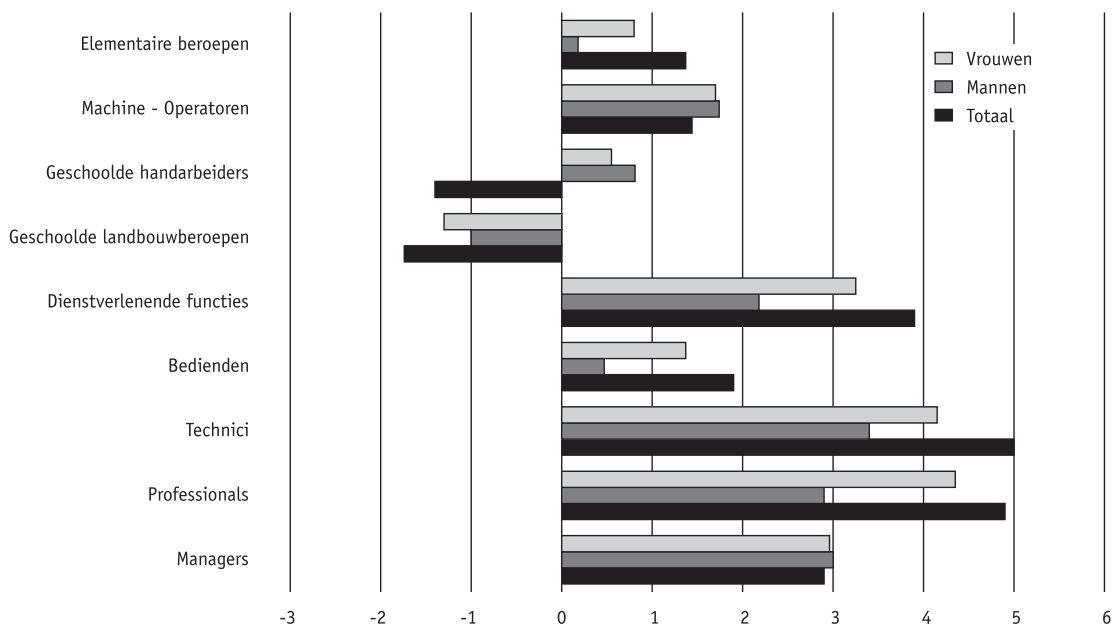
Verhouding werkgelegenheid man/vrouw in hi-tech sectoren (Europese Unie; 2000)

Bron: Eurostat, LSF, Employment in Europe, 2001.

Figuur 3.

Werkgelegenheidsaangroei binnen hooggeschoolde, middengeschoolde en laaggeschoolde functies. (Europese Unie; 1995-2000)

Bron: Eurostat, LSF, Employment in Europe, 2001.

beroepsbevolking nog 36%, in 2000 daalde dit aandeel met 7 procentpunten tot 29%, het aandeel middengeschoolden steeg met 5 procentpunten. Het aandeel hogegeschoolden nam in dezelfde periode met 4% toe. Vervrouwelijking van de beroepsbevolking en hogere scholing gaan hand in hand en de hoogste aandelen hoger geschoolden vinden we terug in de leeftijdsgroep van de 25 tot 29-jarigen. Ondanks de trend tot hogere scholing, heeft 18% van de Europeanen tussen 18 en 24 jaar en een kwart van de jongeren tussen 25 en 29 jaar hoogstens een diploma lager secundair onderwijs.

Open grenzen en vrij verkeer van werknemers is een basiskarakter van de Europese eengemaakte markt, doch zowel immigratie alsook geografische mobiliteit blijven in Europa nog vrij beperkt, vergeleken met bv. de USA. De immigratiestroom in 1999 bedroeg ongeveer 2 miljoen mensen, gemiddeld ongeveer 0,8% van de Europese beroepsbevolking. Onder hen 40% Europeanen die naar een andere lidstaat migreerden. (zie tabel 2)

Kwaliteit van de werkgelegenheid

Meer dan een derde van de tijdelijke arbeidscontracten zijn onvrijwillige tijdelijke contracten. Het aandeel onvrijwillig tijdelijke contracten daalde binnen de Europese Unie wel van 40% tot ongeveer 35% van alle tijdelijke contracten. Onvrijwillig aangegaane tijdelijke contracten komen vooral voor in Spanje, Griekenland, België, Portugal, Zweden en Finland. De kansen om na een tijdelijk contract een vast contract aangeboden te krijgen variëren sterk binnen de Europese Unie: de kansen daartoe liggen vrij hoog in Luxemburg, Oostenrijk en Duitsland en zeer laag in Spanje, Frankrijk en België. In deze laatste drie landen is de kans op werkloosheid na een tijdelijk contract vrij groot. In Ierland, Groot-Brittannië, Nederland en Luxemburg is er een vrij grote uitstroom naar inactiviteit na een tijdelijk contract. (zie figuur 4)

Vrijwillige deeltijdarbeid is vrij hoog in Nederland, Luxemburg, Duitsland en Groot-Brittannië, en laag in België en Spanje. Het aandeel onvrijwillig deel-

Tabel 2.
Migratiebewegingen binnen de Europese Unie (1998-1999).

	Totale immigratie	% aandeel binnen de werkende bevolking	Van binnen de Europese Unie % van totaal	Van buiten de Europese Unie % van totaal
A	72 723	1,4%	35,0%	65,0%
B	68 466	1,0%	56,5%	43,5%
D	874 023	1,6%	38,4%	61,6%
DK	51 372	1,5%	59,4%	40,6%
E	81 227	0,3%	56,9%	43,1%
FIN	14 744	0,4%	56,5%	43,5%
F	100 014	0,3%	6,1%	93,9%
EL	12 630	0,2%	77,1%	22,9%
IRL	40 711	1,6%	83,0%	17,0%
I (1996)	171 967	0,4%	22,1%	77,9%
L	12 794	4,5%	72,1%	27,9%
NL	119 151	1,1%	51,4%	48,6%
P	14 476	0,2%	31,6%	68,4%
S	49 839	0,9%	48,4%	51,6%
UK	354 077	0,9%	50,1%	49,9%
EU-15	2 038 214	0,8%	41,3%	58,7%

Bron: Eurostat, Employment in Europe, 2001.

tijds tewerkgesteld bedraagt gemiddeld binnen de EU 3%. België, Zweden, Frankrijk, Finland, Duitsland, Italië en Denemarken scoren hoger dan dit gemiddelde.

De jobzekerheid binnen de EU bleef relatief stabiel tussen 1995 en 2000, het aandeel werknemers dat reeds langer dan twee jaar tewerkgesteld was in zijn job bleef ongeveer drie kwart bedragen. De aandelen werknemers die binnen de twee jaar en binnen het jaar van job wijzigden namen in de meeste landen lichtjes toe tussen 1995 en 2000, wat wijst op een verhoogde mobiliteit.

The good, the bad, the ugly

Kwaliteit van de arbeid is één van de nieuwe beleidstargets van de Europese Unie, waarrond ze nieuwe richtsnoeren wenst uit te werken (zie ook Open Forum in deze OVERWERK). Op basis van een aantal indicatoren rond jobzekerheid, de kansen op vorming en loopbaanontwikkeling en ver-

loning, verzameld binnen de drie bevestigingsrondes van het Europees Huishoudpanel, construeerde men vier types van banen:

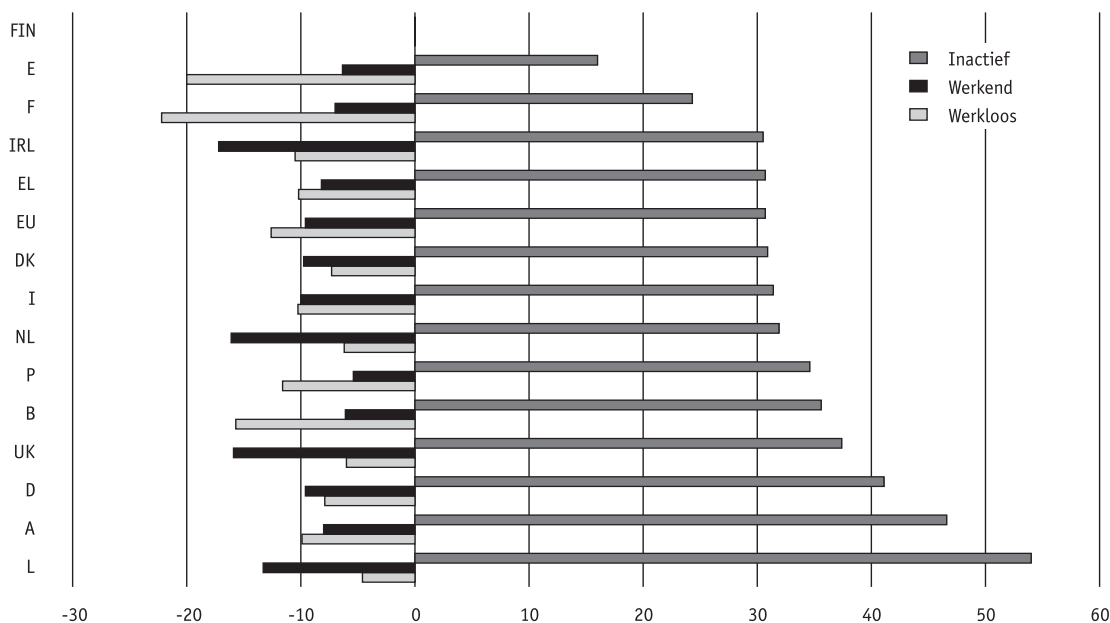
- *'dead-end jobs'*: jobs in niet leidinggevende functies, tijdelijk van aard, zonder kansen op (door de werkgever aangeboden) professionele vorming. Als het uurloon lager ligt dan 75% van het mediaanuurloon in het betrokken land wordt het beschouwd als een laag betaalde/laag productieve job. Ligt het uurloon hoger dan 75% dan gaat het om een 'redelijk' betaalde job met redelijke productiviteit;
- *'low pay/productivity jobs'*: hoewel het uurloon voor deze jobs lager ligt dan 75% van het mediaanuurloon, geven deze jobs wel jobzekerheid, loopbaanperspectief alsook mogelijkheden voor vorming aangeboden door de werkgever;

Dead-end jobs en low-pay jobs worden beschouwd als jobs met een lage jobkwaliteit.

- *'jobs of reasonable quality'*: jobs die ofwel jobzekerheid bieden ofwel mogelijkheden voor vorming aangeboden door de werkgever en loop-

Figuur 4.

Evolutie van de uitstroom uit tijdelijke arbeid naar vast werk, werkloosheid, inactiviteit (Europese Unie; 1995-1996).

Bron: Europees Huishoudpanel.

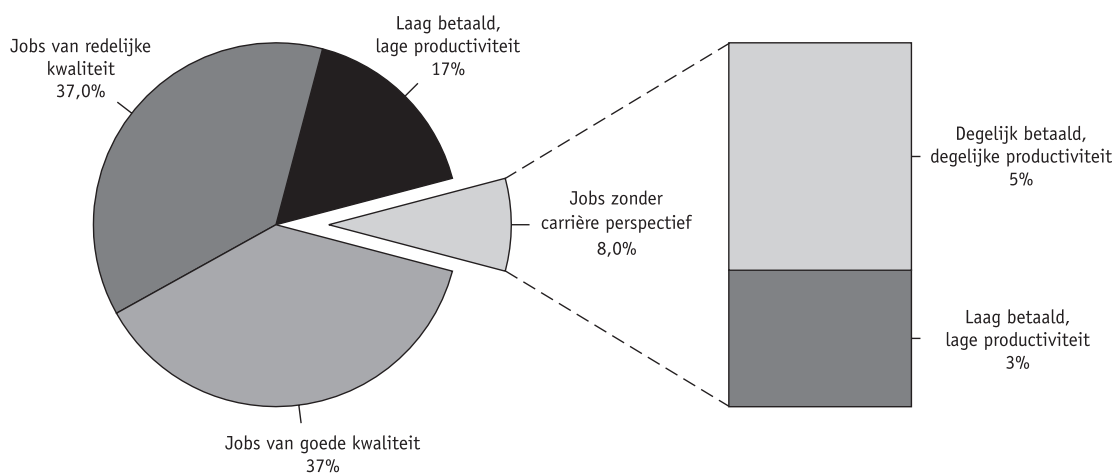
baanperspectief. De uurlonen liggen hoger dan 75% van het mediaanuurloon;

- *'jobs of good quality'*: jobs die én jobzekerheid bieden, én loopbaanperspectief én mogelijkheden voor vorming aangeboden door de werkgever. De uurlonen liggen hoger dan 75% van het mediaanuurloon.

Binnen Europa behoort 37% van de jobs tot de jobs met een redelijke jobkwaliteit. (zie figuur 6) Een kwart van de jobs kent een lage jobkwaliteit. Vrouwen, jongeren en laaggeschoolden zijn sterker vertegenwoordigd binnen de jobs met lage jobkwaliteit. Meer dan een derde van hen die in jobs met een lage jobkwaliteit tewerkgesteld waren, zag die

Figuur 6.

Kwaliteit van de banen binnen de Europese Unie, % tewerkgesteld binnen de specifieke functie (1996).

Bron: ECHP, wave 3 (1996).

Tabel 3.

Mobiliteit tussen kwaliteitsvolle/minder kwaliteitsvolle banen (Europese Unie; 1996).

Jobstatus 1996	Job status 1995				
	Goede kwaliteit	Redelijke kwaliteit	Laag betaald	Jobs zonder carrièreperspectief	Werkloosheid
Jobs van goede kwaliteit	75,7	17,9	14,3	4,6	1,9
Jobs met redelijke kwaliteit	16,4	67,9	18,6	19,8	4,8
Laag betaalde jobs	4,1	6,2	52,2	13,7	6,5
Jobs zonder carrièreperspectief	0,6	2,8	4,8	36,3	7,8
Werkloosheid	1,1	2,3	4,4	14,9	57,9
Inactiviteit	2,5	2,9	5,7	10,7	21,1

Bron: ECHP, waves 2 en 3 (1995 en 1996)

jobkwaliteit verbeteren tussen 1995 en 1996, doch 40% van hen tewerkgesteld in 'dead-end' jobs kende geen enkele kwaliteitsverbetering; 10 à 15% onder hen werd werkloos of inactief. Bij hen die tewerkgesteld zijn in jobs met een goede jobkwaliteit ervaarde ongeveer 20% een verslechtering van de jobkwaliteit. (zie tabel 3)

Peter van der Hallen
Steunpunt WAV

Noten

1. Eurostat hanteert een ruime definitie van hi-tech sectoren. Deze omvat volgende NACE-sectoren: chemische nijverheid, vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, vervaardiging van kantoormachines en computers, vervaardiging van elektrische apparaten, vervaardiging van audio, video en telecommunicatieapparatuur, vervaardiging van medische apparatuur, vervaardiging van auto's en transportmiddelen, post en telecommunicatie, informatica en aanverwante activiteiten, speur- en ontwikkelingswerk.
2. Onder high-education sectoren verstaat Eurostat: informatica en aanverwante activiteiten, speur- en ontwikkelingswerk, overige zakelijke dienstverlening, onderwijs, gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening, verenigingsleven en extraterritoriale organismen.
3. Onder de knowledge intensieve sectoren horen thuis: vervoer te land en te water, post- en telecommunicatie, financiële instellingen, hun hulpbedrijven en intermediaire diensten, verzekeringswezen, verhuur en handel in onroerende goederen, informatica en aanverwante, onderwijs en gezondheidszorg.